

DOI: 10.31648/kpp.11395

Bartosz Prusik

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

ORCID: 0000-0001-7510-6027

prusik.bartosz.kontakt@gmail.com

Ramy prawne dywersyfikacji paliw gazowych w prawodawstwie krajowym oraz unijnym

Wstęp

Dywersyfikacja źródeł dostaw paliw gazowych odgrywa fundamentalną rolę w kształtowaniu bezpieczeństwa energetycznego zarówno na poziomie Unii Europejskiej, jak i państw członkowskich, a jej znaczenie wzrosło w ostatnich latach¹. Nie jest już ona jedynie postulatem politycznym, lecz stanowi konkretne zobowiązanie prawne, które znajduje swoje odzwierciedlenie w licznych aktach prawa unijnego oraz w legislacjach krajowych. Stanowi kluczowy element polityki energetycznej, który pozwala na zmniejszenie uzależnienia od jednego dominującego dostawcy oraz zapewnia stabilność i niezależność energetyczną państwa. Należy pamiętać, że wymaga, by jednocześnie (z uwagi na zasady działania rynku gazu, na którym sprzedawcami są podmioty należące do państwa wydobywania gazu lub kontrolowane przez takie państwa) dbać o zapewnienie różnorodnych źródeł pochodzenia gazu ziemnego *sensu stricto* (jako krajów wydobywania gazu), jak i kierunków sprowadzania gazu (źródeł dostaw, czyli miejsc zaopatrywania się w gaz ziemny)².

Zapewnienie dywersyfikacji przekłada się na wzmocnienie suwerenności i niezależności energetycznej, czego następstwem jest ograniczenie możliwości politycznego wykorzystywania dostaw gazu ziemnego przez kraje trzecie, zarówno wrogie, jak i sojusznicze³. Stabilność dostaw jest kluczowym elementem, gdyż zmniejszenie ryzyka przerw

¹ W kontekście kryzysu energetycznego wywołanego agresją Federacji Rosyjskiej na Ukrainę oraz wcześniej-
szych incydentów związanych z używaniem surowców energetycznych jako instrumentu nacisku politycznego.

² Zgodnie z wyrokiem SN z 9 lutego 2017 r., sygn. akt III SK 65/15.

³ Zob. A. Dziewulska, E. Krogulec (red.), *Bezpieczeństwo energetyczne Polski – uwarunkowania, zasoby, perspektywy*, Warszawa 2024.

w zaopatrywaniu jest fundamentalne dla sektora przemysłowego oraz gospodarstw domowych⁴. Dywersyfikacja wspiera również rozwój gospodarczy poprzez umożliwienie powstania konkurencyjnych cen gazu na rynku oraz wspomaga realizację celów klimatycznych, stanowiąc element przejścia w kierunku gospodarki niskoemisyjnej.

Podjęty temat ma istotne znaczenie z perspektywy geostrategicznej i gospodarczej, a co więcej problematyka ta nie ograniczają się wyłącznie do Europy. Globalna polityka, a także instytucje, jak np. Organizacja Narodów Zjednoczonych, coraz bardziej skupiają się na dywersyfikacji oraz promocji niekopalnych źródeł energii, co jest odpowiedzią na zmiany klimatyczne⁵.

Celem artykułu jest więc analiza i ocena skuteczności wprowadzonych w ostatnich latach rozwiązań prawnych dotyczących dywersyfikacji dostaw paliw gazowych na gruncie krajowych i unijnych rozwiązań prawnych. Szczególna uwag poświęcona zostanie ewolucji przepisów w obecnym kontekście geopolitycznym.

Dywersyfikacja paliw gazowych w prawodawstwie unijnym

Dywersyfikacja źródeł dostaw paliw gazowych ugruntowana jest nie tylko w strategicznych dokumentach, ale przede wszystkim w konkretnych aktach prawnych. W kontekście zagrożeń międzynarodowych oraz zakłóceń w łańcuchach dostaw dywersyfikacja została w końcu zinstytucjonalizowana jako narzędzie służące zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego oraz stabilności systemu. Jej podstawy prawne wywodzą się już z traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej, który w art. 194 wskazuje jako cel polityki energetycznej m.in. zapewnienie bezpieczeństwa dostaw energii w UE.

Wymóg ten nakłada na państwa członkowskie obowiązek podejmowania działań zmierzających do ograniczenia ryzyka związanego z nadmierną koncentracją źródeł energii. Choć pojęcie „dywersyfikacji” nie pojawia się w samym traktacie wprost, to wskazany cel jednoznacznie obejmuje działania mające na celu ograniczenie zależności od jednego dostawcy lub kierunku dostaw⁶. Dodatkowo w ust. 2 artykułu podkreślono, że „Parlament Europejski i Rada, stanowiąc zgodnie ze zwykłą procedurą ustawodawczą, ustanawiają środki niezbędne do osiągnięcia celów, o których mowa w ust. 1. Środki te są przyjmowane po konsultacji z Komitetem Ekonomiczno-Społecznym i Komitetem Regionów”. Oznacza to, że dywersyfikacja musi być realizowana nie tylko poprzez strategiczne decyzje polityczne, ale również poprzez przyjmowanie konkretnych aktów prawnych, które wprowadzają środki zabezpieczające rynek energii. Idea ta znajduje swoje odzwierciedlenie w szerszej strategii Unii dotyczącej bezpieczeństwa energetycznego, która zyskała na intensywności w kontekście kryzysów geopolitycznych oraz fluktuacji na rynkach energii⁷. Oprócz bezpośrednich postanowień traktatowych

⁴ International Energy Agency, *Energy security report*, 2023.

⁵ United Nations, *The Sustainable Development Goals Report*, 2022.

⁶ W tym ujęciu dywersyfikacja traktowana jest jako środek służący wzmocnieniu odporności rynku energii oraz jako element integracji i spójności rynku wewnętrznego.

⁷ European Commission, *EU energy security strategy*, COM (2014) 330 final.

obowiązek dywersyfikacji jest rozwijany w szeregu aktów prawnych i strategii unijnych, m.in. Strategii bezpieczeństwa energetycznego UE⁸ czy też *Energy Union* (Unia Energetyczna)⁹.

Źródło oraz znaczenie dywersyfikacji szczególnie widoczne było już w dyrektywie 2009/73/WE¹⁰. Stworzyła ona ramy funkcjonowania zliberalizowanego rynku gazu, przewidując między innymi obowiązek zapewnienia niedyskryminacyjnego dostępu do infrastruktury przesyłowej, a także rozdzielenie działalności przesyłowej i dostawczej (*unbundling*). Dodatkowo dyrektywa nakładała na państwa członkowskie obowiązek zapewnienia równego i przejrzystego dostępu stron trzecich do infrastruktury gazowej. Wzmocnieniu uległa również rola niezależnych, krajowych organów regulacyjnych, które powinny współpracować ze sobą za pośrednictwem unijnej Agencji ds. Współpracy Organów Regulacji Energetyki. Wprowadzenie tych przepisów ukierunkowane było na zwiększenie konkurencyjności sektora gazowego, umożliwiając wejście na rynek kolejnych dostawców, co położyło podwaliny pod rozwój dywersyfikacji.

W kolejnych latach elementem prawnym wspierającym fizyczne realizację dywersyfikacji dostaw było rozporządzenie TEN-E (UE) nr 347/2013¹¹, które określało ramy dla rozwoju transgranicznej infrastruktury energetycznej. Rozporządzenie to umożliwiało identyfikację projektów będących przedmiotem wspólnego zainteresowania (PCI¹²), w tym terminali LNG, gazociągów i interkonektorów¹³. Inwestycje wspierane w tym trybie pozwalały na rzeczywistą realizację dywersyfikacji nie tylko na papierze, ale również w strukturze technicznej rynku gazu. W 2022 r. dostosowano ww. zasady wspierania infrastruktury energetycznej do założeń Europejskiego zielonego ładu oraz pakietu *Fit for 55* za pomocą nowego rozporządzenia TEN-E (UE) 2022/869¹⁴.

Szczegółowe wymogi ustanawiające standard w zakresie bezpieczeństwa i dywersyfikacji źródeł dostaw gazu zostały zawarte w kilku rozporządzeniach unijnych, które miały na celu zapewnienie odporności systemów gazowych państw członkowskich na zagrożenia związane z przerwami w dostawach. Istotnym aktem w tym zakresie było

⁸ Ibidem.

⁹ Pełna nazwa: European Commission, *Energy Union package: a framework strategy for a resilient energy Union with a forward-looking climate change policy*, COM (2015) 80 final – inicjatywa mająca na celu stworzenie zintegrowanego, stabilnego i bezpiecznego rynku energii, gdzie dywersyfikacja źródeł, w tym gazu, odgrywa kluczową rolę.

¹⁰ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/We z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego. Była elementem tzw. trzeciego pakietu energetycznego (Dz.U. z 2009 r., L 211).

¹¹ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 347/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej, uchylające decyzję nr 1364/2006/WE oraz zmieniające rozporządzenia (WE) nr 713/2009, (WE) nr 714/2009 i (WE) nr 715/2009 (Dz.U. z 2013 r., L 115.39).

¹² Ang. *projects of common interest*.

¹³ Ich rozwój miał na celu poprawę interoperacyjności systemów gazowych, eliminację tzw. wąskich gardeł w przesyłach oraz stworzenie fizycznych możliwości importu surowca z różnych kierunków geograficznych.

¹⁴ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/869 z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej, zmiany rozporządzeń (WE) nr 715/2009, (UE) 2019/942 i (UE) 2019/943 oraz dyrektyw 2009/73/WE i (UE) 2019/944 oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 347/2013 (Dz.U. z 2022 r., L 152.45).

rozporządzenie (UE) 2017/1938¹⁵, które wprowadzało mechanizmy reagowania na sytuacje kryzysowe w dostawach gazu, w tym trójstopniowy system reagowania kryzysowego: wczesne ostrzeżenie, alarm i stan nadzwyczajny. Nakładało ono na państwa członkowskie obowiązki przeprowadzania regularnych ocen ryzyka, opracowywania planów zapobiegawczych oraz takich na wypadek sytuacji awaryjnych, a także wprowadzało zasadę solidarności w obszarze dostaw gazu ziemnego¹⁶. Taka współpraca umożliwiła integrację rynków gazowych, wymuszając jednocześnie budowę infrastruktury transgranicznej, która umożliwia skuteczną pomoc w sytuacjach kryzysowych. Ponadto rozporządzenie to wprost wskazywało na konieczność dywersyfikacji źródeł i tras dostaw gazu jako kluczowego elementu w ograniczaniu ryzyka i poprawie niezależności energetycznej państw członkowskich.

W odpowiedzi na kryzys gazowy wywołany działaniami Rosji oraz wynikającymi z tego perturbacjami na rynku energii UE podjęła szereg działań prawnych, których celem było ograniczenie skutków destabilizacji oraz zabezpieczenie dostaw surowca. Kluczową rolę w tej interwencji odegrały rozporządzenia przyjęte w 2022 r., które nie tylko regulowały kwestie bezpieczeństwa energetycznego, ale również w istotnym stopniu wpływały na proces dywersyfikacji źródeł gazu na teren wspólnoty. Oto najważniejsze z nich:

- rozporządzenie (UE) 2022/1032¹⁷ rozszerzało obowiązki wprowadzone w 2017 r., gdyż zobligowano państwa członkowskie do zapewnienia magazynów gazu do poziomu 90% przed sezonem grzewczym, co miało zabezpieczyć zapasy na wypadek ograniczenia lub całkowitego wstrzymania dostaw z Rosji. Istotny był także wymóg certyfikacji operatorów systemów magazynowania, w szczególności tych kontrolowanych przez podmioty z państw trzecich. Działanie to miało na celu ograniczenie wpływu rosyjskich struktur kapitałowych na europejską infrastrukturę krytyczną. Dzięki temu w przyszłości więcej miejsca w europejskich magazynach mogło być przeznaczone na gaz z innych źródeł (m.in. z USA, Kataru czy z Norwegii);
- rozporządzenie (UE) 2022/1369¹⁸ koncentrowało się na ograniczeniu popytu na gaz w sezonie zimowym 2022/2023, ustalając cel redukcji zużycia o 15%. Wpisywało się to w szerszą strategię uniezależniania się od rosyjskiego gazu. Dodatkowo redukcja nie była tylko środkiem kryzysowym, ale i okazją do

¹⁵ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1938 z dnia 25 października 2017 r. dotyczące środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego i uchylające rozporządzenie (UE) nr 994/2010 (Dz.U. z 2017 r., L 280.1).

¹⁶ Zgodnie z przedmiotową zasadą, państwa członkowskie, które posiadają odpowiednie rezerwy gazu, są zobowiązane do udzielenia wsparcia innym państwom członkowskim w przypadku kryzysu, zapewniając dostawy gazu do odbiorców chronionych, takich jak gospodarstwa domowe czy szpitale.

¹⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/1032 z dnia 29 czerwca 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzeń (UE) 2017/1938 i (WE) nr 715/2009 w odniesieniu do magazynowania gazu (Dz.U. z 2022 r., L. 173.17).

¹⁸ Rozporządzenie Rady (UE) 2022/1369 z dnia 5 sierpnia 2022 r. w sprawie skoordynowanych środków zmniejszających zapotrzebowanie na gaz (Dz.U. UE z 2022 r., L 206).

zwiększenia udziału alternatywnych źródeł energii w strukturze zużycia, w tym gazu LNG oraz biometanu;

- rozporządzenie (UE) 2022/1854¹⁹ miało na celu opodatkowanie nadzwyczajnych zysków firm działających w sektorze energetycznym, które skorzystały finansowo na gwałtownych wzrostach cen gazu. Środki uzyskane z tej składki solidarnościowej miały zostać przeznaczone na ochronę odbiorców oraz na inwestycje w infrastrukturę sprzyjającą dywersyfikacji dostaw²⁰;
- rozporządzenie 2022/2576²¹ usprawniło koordynację zakupów gazu oraz ustanowiło mechanizm agregacji zapotrzebowania i możliwość wspólnych zakupów na zasadzie dobrowolności. Rozbudowano także mechanizm solidarności energetycznej²², dodając nową kategorię – krytyczne ilości gazu wymagane do zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii elektrycznej. Jednocześnie dookreślono warunki brzegowe w umowach solidarnościowych między państwami członkowskimi. W perspektywie dywersyfikacji miało to ogromne znaczenie, ponieważ umożliwiało bardziej efektywne kontraktowanie dostaw od alternatywnych dostawców spoza Rosji. Jednym z kluczowych rozwiązań było wprowadzenie obowiązku zgłaszania Komisji Europejskiej większych kontraktów gazowych z krajami trzecimi, co miało poprawić przejrzystość i umożliwić strategiczne koordynowanie działań państw członkowskich na rynku międzynarodowym;
- rozporządzenie 2022/2578²³ natomiast ustanowiło mechanizm korekty rynku w celu ochrony odbiorców przed nadmiernie wysokimi cenami gazu ziemnego²⁴. Choć nie odnosił się on bezpośrednio do kwestii dywersyfikacji źródeł, jego zadaniem było zabezpieczenie stabilności rynku, co pośrednio wspierało możliwość zawierania kontraktów na dostawy z nowych kierunków. W praktyce zapobiegało to sytuacji, w której wysokie ceny gazu zniechęcałyby importerów do zakupów LNG lub surowca z innych, droższych źródeł niż Rosja.

W sferze planowania długookresowej polityki energetycznej nie sposób również pominąć przyjęcia przez Komisję Europejską planu *REPowerEU* w maju 2022 r. Inicjatywa ta stanowiła odpowiedź na rosyjską agresję na Ukrainę oraz destabilizację

¹⁹ Rozporządzenie Rady (UE) 2022/1854 z dnia 6 października 2022 r. w sprawie interwencji w sytuacji nadzwyczajnej w celu rozwiązania problemu wysokich cen energii (Dz.U. UE z 2022 r., L 261).

²⁰ Inwestowano przede wszystkim w terminale LNG oraz nowe połączenia międzysystemowe umożliwiające import gazu z innych kierunków niż Rosja.

²¹ Rozporządzenie Rady (UE) 2022/2576 z dnia 19 grudnia 2022 r. w sprawie zwiększenia solidarności dzięki lepszemu koordynowaniu zakupów gazu, wiarygodnym poziomom odniesienia cen i transgranicznej wymianie gazu (Dz.U. UE z 2022 r., L 335).

²² Wprowadzony w art. 13 tzw. rozporządzenia SoS, tj. rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1938 z dnia 25 października 2017 r. dotyczącego środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego i uchylające rozporządzenie (UE) nr 994/2010 (Dz.U. UE z 2017 r., L 280.1).

²³ Rozporządzenie Rady (UE) 2022/2578 z dnia 22 grudnia 2022 r. w sprawie ustanowienia mechanizmu korekty rynku w celu ochrony obywateli Unii i gospodarki przed nadmiernie wysokimi cenami (Dz.U. UE z 2022 r., L 334.45).

²⁴ Mechanizm uruchamiany jest w sytuacji, gdy cena miesięcznego kontraktu na giełdzie TTF przekracza poziom 180 EUR/MWh przez trzy dni robocze, a jednocześnie cena tego kontraktu przewyższa o 35 EUR cenę referencyjną LNG na rynkach światowych przez te same trzy dni.

rynku energetycznego. Plan ten zakłada znaczne przyspieszenie działań w zakresie dywersyfikacji dostaw gazu²⁵. Wśród przewidywanych działań wskazano na rozwój infrastruktury LNG, zwiększenie możliwości magazynowych, przyspieszenie projektów interkonektorów oraz nawiązanie nowych relacji handlowych z partnerami spoza Europy Wschodniej, takimi jak np. Algieria.

Dywersyfikacja nie może być jednak postrzegana jedynie legislacyjnie w oderwaniu od kontekstu celów klimatycznych. W ramach Europejskiego zielonego ładu oraz pakietu *Fit for 55* zaplanowano redukcję emisji gazów cieplarnianych w sektorze energetycznym o 55% do 2030 r. oraz osiągnięcie neutralności klimatycznej do roku 2050. Zgodnie z założeniami gaz ziemny pełni funkcję paliwa przejściowego, które powinno stopniowo być zastępowane przez niskoemisyjne źródła energii, w tym biometan, wodór czy paliwa syntetyczne. Unia wspiera rozwój tych technologii oraz zapewnia im ramy ochrony prawnej i inwestycyjnej, co wpisuje się w szersze rozumienie dywersyfikacji – nie tylko w ujęciu geograficznym, ale także technologicznym i środowiskowym. Dywersyfikacja więc, poprzez umożliwienie elastycznego zarządzania źródłami surowców, ułatwia płynne przechodzenie do czystszych form energii bez ryzyka destabilizacji rynku.

W następstwie powzięcia powyższych celów już w czerwcu 2024 r. UE przyjęła dwa kluczowe akty prawne w ramach tzw. nowego pakietu gazowo-wodorowego, stanowiącego istotny element transformacji energetycznej oraz procesu dywersyfikacji paliw gazowych w Europie. Nowe regulacje dostosowują prawo unijne do dynamicznych zmian na rynkach energetycznych oraz potrzeb związanych z dekarbonizacją sektora gazowego i rozwojem rynku wodoru. Pakiet ten obejmuje dyrektywę (UE) 2024/1788²⁶ oraz rozporządzenie (UE) 2024/1789²⁷.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1788 uchyla dyrektywę 2009/73/WE, a także wprowadza nowe zasady dotyczące rynków wewnętrznych gazu odnawialnego, gazu ziemnego oraz wodoru. Stanowi to przełomowy akt prawny dla sektora gazowego, integruje bowiem wodór oraz gazy zdekarbonizowane w jednolitych ramach prawnych rynku energii²⁸. Nowa dyrektywa precyzuje warunki przyłączania instalacji produkujących gaz odnawialny oraz wodór do sieci przesyłowych i dystrybucyjnych. Wprowadzony został także obowiązek rozdzielenia działalności operatorów systemów przesyłowych wodoru od operatorów systemów gazowych i elektroenergetycznych, a także wzmocnieniu uległy prawa odbiorców końcowych. Wyznaczono także ramy dla

²⁵ Ze szczególnym uwzględnieniem zmniejszenia udziału rosyjskiego gazu w miksie energetycznym państw członkowskich do poziomu poniżej 10% do 2030 r.

²⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1788 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie wspólnych zasad rynków wewnętrznych gazu odnawialnego, gazu ziemnego i wodoru, zmieniająca dyrektywę (UE) 2023/1791 i uchylająca dyrektywę 2009/73/WE (Dz.U. UE z 2024 r. L 1788).

²⁷ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1789 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie rynków wewnętrznych gazu odnawialnego, gazu ziemnego i wodoru, zmiany rozporządzeń (UE) nr 1227/2011, (UE) 2017/1938, (UE) 2019/942 i (UE) 2022/869 oraz decyzji (UE) 2017/684, a także uchylenia rozporządzenia (WE) nr 715/2009 (Dz.U. UE z 2024 r., L 1789).

²⁸ Celem przedmiotowej regulacji jest stworzenie uczciwego, konkurencyjnego i w pełni zintegrowanego rynku gazów zdekarbonizowanych, który zapewni większe bezpieczeństwo energetyczne i przyczyni się do realizacji celów klimatycznych.

rozwoju infrastruktury niezbędnej do transportu i magazynowania gazów zdekarbonizowanych. Umożliwia to większe wykorzystanie alternatywnych źródeł dostaw, rozwój odnawialnych źródeł energii i zmniejsza zależność od importowanego gazu ziemnego.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1789 stanowi uzupełnienie ww. dyrektywy i wprowadza przepisy regulujące funkcjonowanie połączonych rynków wewnętrznych. Rozszerza obowiązki w zakresie monitorowania, raportowania i certyfikacji pochodzenia gazów zdekarbonizowanych, co ma zapewnić przejrzystość, bezpieczeństwo i wiarygodność rynku. Wzmacnia przez to ramy prawne dla rozwoju dywersyfikacji źródeł paliw gazowych. Uwzględnia ponadto dynamiczny rozwój sektora gazów odnawialnych i wodoru jako kluczowych składników przyszłego europejskiego miksu energetycznego.

Reasumując tę część opracowania, dywersyfikacja źródeł dostaw gazu ziemnego w prawodawstwie unijnym nie jest wyłącznie postulatem politycznym. Została ona ugruntowana w konkretnych aktach prawnych i wsparta wielopoziomowymi strategiami. Obejmuje zarówno aspekt infrastrukturalny, regulacyjny, jak i klimatyczny. Dywersyfikacja stanowi wspólny mianownik dla polityki bezpieczeństwa energetycznego, suwerenności państw członkowskich, sprawnego funkcjonowania rynku wewnętrznego i zrównoważonego rozwoju. Jej skuteczna realizacja wymaga stałej współpracy między instytucjami unijnymi, państwami członkowskimi oraz sektorem prywatnym i pozostaje jednym z kluczowych filarów europejskiej transformacji energetycznej.

Konstytucja jako normatywne źródło bezpieczeństwa dostaw paliw gazowych

Współczesne państwo, aby mogło funkcjonować w sposób stabilny, musi zagwarantować swoim obywatelom dostęp do energii, zarówno w wymiarze indywidualnym (gospodarstwa domowe), jak i gospodarczym (przemysł, infrastruktura krytyczna). *A contrario* brak dostaw paliw gazowych lub ich podatność na ataki i spekulacje może prowadzić bezpośrednio do kryzysów energetycznych, które negatywnie wpływają na życie obywateli, m.in. poprzez wzrost cen surowców, przerwy w dostawach ciepła i energii elektrycznej czy nawet destabilizację funkcjonowania strategicznych sektorów gospodarki²⁹. W skrajnych przypadkach może to prowadzić do naruszenia podstawowych praw obywateli, takich jak prawo do życia w bezpiecznych warunkach czy dostęp do podstawowych usług publicznych. Z tego względu dywersyfikacja źródeł dostaw paliw gazowych nie powinna być rozpatrywana w kategorii działania ekonomicznego, lecz jako składowa obowiązku państwa wynikającego z art. 5 Konstytucji RP. Stanowi on, że „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolności i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju”.

²⁹ Patrz przypadek Ukrainy i sporej części Europy w pierwszym roku działań Rosji na rynku paliw gazowych po agresji na Ukrainę.

Z powyższego przepisu wynika bezpośrednio, że jednym z fundamentalnych obowiązków państwa jest właśnie zapewnienie bezpieczeństwa obywateli. Pojęcie to należy rozumieć szeroko, obejmując zarówno aspekty związane z ochroną granic, stabilnością społeczną i polityczną, jak i szeroko pojętym bezpieczeństwem gospodarczym, którego integralną częścią, ciągle zyskującą na znaczeniu, jest właśnie bezpieczeństwo energetyczne. Bezpieczeństwo to polega na zagwarantowaniu stabilnych i nieprzerwanych dostaw energii po akceptowalnych kosztach oraz na utrzymaniu zdolności do reagowania na potencjalne zagrożenia, takie jak kryzysy surowcowe, presja ze strony dostawców zewnętrznych czy wahania rynkowe. W kontekście bezpieczeństwa dostaw szczególną rolę odgrywać więc będzie dywersyfikacja źródeł, ponieważ ogranicza ryzyko monopolizacji oraz uzależnienia się od jednego dostawcy. To podejście jest zgodne z konstytucyjnym imperatywem, by państwo nie tylko chroniło swoje terytorium i dziedzictwo narodowe, ale również gwarantowało stabilne warunki życia dla swoich mieszkańców³⁰. Współczesne uwarunkowania geopolityczne sprawiają, że zapewnienie niezależności dostaw paliw gazowych nabiera jeszcze bardziej szczególnego znaczenia. Tak rozumiana dywersyfikacja, jako środek zapobiegawczy, stanowi zatem kluczowy element strategii zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego, a tym samym bezpieczeństwa obywateli³¹.

Drugim istotnym aspektem wynikającym z ww. artykułu jest odniesienie do ochrony środowiska oraz zasady zrównoważonego rozwoju. Dywersyfikacja źródeł dostaw gazu nie ogranicza się jedynie do pozyskiwania surowca od różnych dostawców, ale obejmuje również poszukiwanie alternatywnych form energii, które mogą zastąpić paliwa kopalne lub zdywersyfikować źródła ich pozyskiwania. Rozwój infrastruktury LNG, rozbudowa krajowych magazynów gazu, czy inwestowanie w odnawialne źródła energii i technologie wodorowe stanowią elementy, które wpisują się zarówno w koncepcję bezpieczeństwa energetycznego, jak i ochrony środowiska. W ten sposób dywersyfikacja nie tylko zwiększa odporność państwa na kryzysy energetyczne, ale również wspiera realizację zasady zrównoważonego rozwoju, która jest kolejnym, konstytucyjnym obowiązkiem Rzeczypospolitej – a ona, jako podmiot zobowiązany do realizacji postanowień konstytucyjnych, powinna podejmować działania na rzecz zwiększenia niezależności energetycznej, co obejmuje zarówno inwestycje w infrastrukturę gazową (wspierającą i często w ogóle umożliwiającą dywersyfikację źródeł dostaw), jak i rozwój alternatywnych źródeł energii. W tym kontekście należy także pamiętać, że art. 74 ust. 1 nakłada na władze publiczne obowiązek prowadzenia polityki zapewniającej bezpieczeństwo ekologiczne współczesnemu i przyszłym pokoleniom, co w kontekście polityki energetycznej oraz unijnych celów klimatycznych obejmuje działania na rzecz dywersyfikacji źródeł energii w celu minimalizacji negatywnego wpływu na środowisko.

Warto również zwrócić uwagę na art. 20, który określa ustrój gospodarczy RP. Zgodnie z jego treścią społeczna gospodarka rynkowa oparta jest m.in. na solidarności, dialogu oraz współpracy partnerów społecznych. Dywersyfikacja dostaw gazu może być

³⁰ Zob. L. Garlicki, M. Zubik (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2016, s. 148–153.

³¹ Zob. wyrok SN z 25 maja 2022 r., sygn. akt I NSKP 6/22, Lex nr 3448134.

zatem postrzegana jako element realizacji tej zasady poprzez zapewnienie stabilności gospodarczej oraz ochronę interesów konsumentów, zwłaszcza przed wysokimi cenami szeroko rozumianej energii.

Nie ma zatem wątpliwości, że Konstytucji RP kładzie nacisk na ochronę wolności, praw i bezpieczeństwa obywateli. W praktyce oznacza to, że każde działanie państwa, w tym polityka energetyczna, musi gwarantować, że obywatele nie będą narażeni na zagrożenia wynikające z niedostatecznego lub niestabilnego zaopatrzenia w energię. Stabilność dostaw energii jest bowiem kluczowa dla funkcjonowania gospodarki, a co za tym idzie – dla zapewnienia bezpieczeństwa społecznego i ekonomicznego obywateli. W efekcie dywersyfikacja nie może być traktowana jako zagadnienie jedynie techniczne czy ekonomiczne, a jako jeden z elementów konstytucyjnego porządku prawnego, który ma na celu ochronę obywateli, stabilność państwa i długoterminowy rozwój zgodny z zasadami zrównoważonego gospodarowania zasobami w perspektywie przyszłych pokoleń.

Dywersyfikacja dostaw paliw gazowych na gruncie ustawy Prawo energetyczne oraz przepisów towarzyszących

Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 266 z późn. zm.), choć nie posługuje się pojęciem dywersyfikacji jako wyodrębnioną kategorią normatywną, ustanawia szereg mechanizmów służących jej rozwojowi oraz realizacji. Zarówno w wymiarze strategicznym, poprzez politykę energetyczną państwa, jak i operacyjnym – w postaci obowiązków koncesyjnych, monitorujących czy magazynowych – prawo krajowe odzwierciedla nadrzędny cel bezpieczeństwa energetycznego, w którego ramach dywersyfikacja pozostaje jednym z ważniejszych filarów. Z perspektywy zgodności z prawem unijnym, warto zaznaczyć, że przepisy ustawy zostały wielokrotnie nowelizowane w celu transpozycji dyrektyw UE. Oznacza to, że regulacje krajowe w zakresie dywersyfikacji nie funkcjonują w oderwaniu od unijnej architektury prawnej, lecz stanowią jej integralną część.

Dywersyfikacja została jednoznacznie wpisana w sam, nadrzędny cel ustawy. Już w art. 1 wskazano, że regulacje mają służyć m.in. „tworzeniu warunków do zrównoważonego rozwoju kraju, zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego, racjonalnemu wykorzystaniu paliw i energii oraz rozwojowi konkurencji”. Polski system prawny oparty na tejsze ustawie charakteryzuje pojęcie bezpieczeństwa energetycznego w art. 3 pkt 16. Ustawodawca rozumie je jako „stan gospodarki umożliwiający pokrycie bieżącego i perspektywicznego zapotrzebowania odbiorców na paliwa i energię w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony, przy zachowaniu wymagań ochrony środowiska”. Pojęcie dywersyfikacji nie zostało w definicji ujęte bezpośrednio, lecz przeprowadzając szerszą interpretację tego przepisu, możemy znaleźć ją w jedynym z przymiotów użytych w kontekście charakterystyki zapotrzebowania odbiorców. Określenie „perspektywiczne” nie zostało przyjęte w tym miejscu bez powodu – ustawodawca mógł przecież użyć przymiotnika „przyszłego” [zapotrzebowania]. Przy potraktowaniu ustawodawcy, jako

racjonalnego i dobrze gospodarującego, możemy jednak stwierdzić, że miał on mały względy zmienny charakter międzynarodowych relacji geopolitycznych, tak więc myślenie perspektywiczne i takowe przygotowywanie gospodarki powinno zakładać dywersyfikację jako gwarancję nieprzerwalności dostaw oraz zwiększonej odporności systemu na międzynarodowe zawirowania³².

Warto odnotować, że dywersyfikacja została ujęta jako wymóg prawny w art. 24 ww. ustawy, który nakłada obowiązek uzyskiwania koncesji na import gazu z zagranicy oraz dostosowania struktury tego importu do określonych przez ministra właściwego ds. energii wskaźników dywersyfikacyjnych³³.

Dodatkowo praktyka legislacyjna oraz wykonawcza ustawy Prawo energetyczne została rozbudowana o szereg przepisów, które wspierają instytucjonalizację dywersyfikacji. Kluczową rolę w tym zakresie pełni art. 23, który określa zadania Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki (dalej jako URE). Wśród nich znajduje się obowiązek monitorowania bezpieczeństwa dostaw paliw gazowych, w tym pochodzenia, struktury geograficznej dostaw oraz poziomu dywersyfikacji źródeł. Prezes URE sporządza coroczne raporty zawierające dane o rynku gazu, które pozwalają na ocenę stopnia zależności Polski od konkretnych kierunków importu i umożliwiają korygowanie polityki energetycznej w razie potrzeby.

Co także warto odnotowania, art. 32 ust. 1 pkt 4 stanowi, że przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się obrotem gazem ziemnym z zagranicą jest obowiązane do dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego z zagranicy. Obowiązek ten ma na celu zmniejszenie zależności od jednego dostawcy oraz zapewnienie stabilności dostaw. Ponadto, na mocy przepisów wykonawczych do ustawy Prawo energetyczne, wprowadzono obowiązek utrzymywania przez przedsiębiorstwa energetyczne zapasów obowiązkowych gazu ziemnego. Wspiera on odporność systemu gazowego na zakłócenia w dostawach oraz wpisuje się w szerszą logikę polityki dywersyfikacyjnej.

Dywersyfikacja jest także bezpośrednio powiązana z kształtowaniem polityki energetycznej państwa. Zgodnie z art. 15 ustawy Rada Ministrów uchwała politykę energetyczną Polski, której celem, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt 1, „jest zapewnienie bezpieczeństwa dostaw paliw energetycznych, przy jednoczesnym poszanowaniu ochrony środowiska oraz zasad zrównoważonego rozwoju. Wyznacza więc ona strategiczne kierunki rozwoju sektora energii, w tym także wskazuje konkretne cele dywersyfikacyjne w odniesieniu do importu gazu, inwestycji w infrastrukturę oraz rozwój magazynów gazowych. Dokument ten, choć nie jest aktem prawa powszechnie obowiązującego, stanowi kluczowy punkt odniesienia dla interpretacji przepisów pr. en. i decyzji wydawanych przez organy regulacyjne.

³² Zob. M. Ruszel, S. Podmiotko (red.), *Bezpieczeństwo energetyczne Polski i Europy. Uwarunkowania – wyzwania – innowacje*, Rzeszów 2019.

³³ Celem tych wskaźników jest ograniczenie udziału jednego dostawcy w całości dostaw gazu do kraju. Takie rozwiązanie ma ukierunkowane jest na ograniczenie ryzyka przerwania dostaw gazu, jak i przeciwdziałanie ewentualnym formom nacisku polityczno-ekonomicznego, które mogłyby wynikać z nadmiernego uzależnienia od jednego źródła.

Obowiązek dywersyfikacji źródeł dostaw paliw gazowych wynika jednak nie tylko z ww. ustawy, ale również z innych aktów prawnych i dokumentów strategicznych. Do najważniejszych z nich należą: Strategia bezpieczeństwa energetycznego, Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP2040) i rozporządzenia Rady Ministrów, o czym szerzej w dalszej części niniejszych rozważań.

Strategia bezpieczeństwa energetycznego³⁴

Strategia, choć nie posiada charakteru aktu normatywnego, stanowi kluczowy dokument kierunkowy, określający cele i priorytety polityki energetycznej państwa. W dokumencie tym wyraźnie podkreślono, że jednym z najważniejszych zadań państwa w obszarze energetyki jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, m.in. poprzez dywersyfikację źródeł dostaw surowców energetycznych, w tym paliw gazowych. W strategii wskazano, że dywersyfikacja „jest niezbędna do minimalizowania ryzyka przerw w dostawach energii oraz zwiększenia odporności systemu energetycznego na czynniki zewnętrzne”.

To sformułowanie wskazuje na priorytetowe jej potraktowanie jako narzędzia nie tylko ekonomicznego, ale również strategicznego, mającego kluczowe znaczenie dla stabilności i niezależności energetycznej kraju. Strategia pełni więc rolę uzupełniającą względem obowiązujących przepisów prawnych, stanowiąc wytyczne dla organów administracji publicznej, operatorów systemów przesyłowych oraz innych uczestników rynku energetycznego. Jej zadaniem jest koordynowanie działań na poziomie krajowym i regionalnym w taki sposób, aby budowa i rozwój infrastruktury gazowej (terminali LNG, gazociągów transgranicznych czy magazynów gazu) przebiegały zgodnie z przyjętymi priorytetami strategicznymi.

Wskazanie dywersyfikacji jako fundamentu odporności systemu energetycznego jest szczególnie znamienne w kontekście dynamicznych zmian geopolitycznych oraz rosnącej niepewności na globalnych rynkach energii. Strategia więc, mimo że nie ma mocy prawnej, pełni istotną funkcję w wyznaczaniu kierunku działań państwa i w tworzeniu spójnej, długoterminowej wizji bezpieczeństwa energetycznego Polski.

Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP2040)³⁵

PEP2040 stanowi kluczowy element krajowych ram prawnych i strategicznych w zakresie transformacji energetycznej, a jego postanowienia mają bezpośrednie przełożenie na realizację zasady dywersyfikacji źródeł dostaw paliw gazowych. Przyjęty przez Radę Ministrów dokument strategiczny określa cele i kierunki rozwoju sektora energetycznego w Polsce do 2040 r., w tym działania służące zwiększeniu bezpieczeństwa energetycznego. Jednym z ich fundamentów jest właśnie dywersyfikacja

³⁴ Rada Ministrów, *Strategia bezpieczeństwa energetycznego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2021.

³⁵ Ministerstwo Klimatu i Środowiska, *Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP2040)*, Warszawa 2021.

źródeł dostaw surowców energetycznych, w tym gazu ziemnego, co zostało uznane za niezbędne dla zwiększenia odporności systemu energetycznego na szoki zewnętrzne, takie jak przerwy w dostawach, kryzysy polityczne czy wahania cen na globalnym rynku surowcowym. Dokument ten zakłada dalsze uniezależnianie się Polski od dostaw z jednego kierunku geograficznego – ze szczególnym uwzględnieniem ograniczenia importu z Rosji – poprzez rozwój infrastruktury przesyłowej oraz kontraktowanie dostaw z różnych źródeł.

Dokument zakłada również rozwój infrastruktury umożliwiającej odbiór LNG, co przejawia się w rozbudowie terminalu w Świnoujściu oraz budowie nowych punktów regazyfikacji i magazynowania, a także realizację projektów takich jak *Baltic Pipe*, który umożliwia dostawy norweskiego gazu na rynek polski. PEP2040 podkreśla również rolę interkonektorów, które mają zapewnić fizyczną możliwość importu surowca z kierunków zachodniego i południowego, jak również wzmocnić integrację z rynkiem gazu UE.

W zakresie legislacyjnym PEP2040 stanowi komplementarne odniesienie do obowiązujących aktów prawnych³⁶. Postanowienia dokumentu strategicznego wzmacniają wagę tych przepisów, wpisując je w szerszy kontekst polityki klimatyczno-energetycznej i zobowiązań międzynarodowych Polski.

Z perspektywy prawnej PEP2040 nie posiada jednak charakteru aktu normatywnego. Jest natomiast aktem wewnętrznym, który wiąże jednostki podległe wydającemu, np. Prezesowi URE *sensu stricto*, wyznacza kierunki i priorytety, na których opiera się legislacja oraz działania regulacyjne i inwestycyjne państwa w sektorze energetycznym. Stanowi tym samym strategiczne uzasadnienie dla konkretnych działań normatywnych, mających na celu zapewnienie efektywnego i zróżnicowanego systemu zaopatrzenia w paliwa gazowe. Dokument ten jest także spójny z unijnymi ramami prawnymi i strategicznymi, w szczególności z programem *REPowerEU* i celami pakietu *Fit for 55*, stanowiąc tym samym ważny punkt styku między polityką krajową a wspólnotową w zakresie bezpieczeństwa energetycznego.

Rozporządzenia Rady Ministrów

Podstawowymi aktami, które doprecyzowują obowiązki opisany w prawie europejskim oraz rodzimym ustawodawstwie, są rozporządzenia Rady Ministrów, dotyczące minimalnego poziomu dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego z zagranicy. Mają one wspólny cel, jakim jest ograniczenie uzależnienia Polski od importu gazu z jednego kierunku, jednak różnią się szczegółami dotyczącymi stopniowego obniżania tego udziału oraz możliwościami ich wdrożenia. Rozporządzenie z dnia 24 października 2000 r. wprowadzało określone limity na maksymalny udział gazu pochodzącego od jednego dostawcy. W ramach obowiązku dywersyfikacji objęte zostały wszystkie przedsiębiorstwa energetyczne posiadające koncesję na obrót gazem ziemnym z zagranicą.

³⁶ Takich jak ustawa Prawo energetyczne czy też rozporządzenia Rady Ministrów, określające minimalny poziom dywersyfikacji dostaw gazu ziemnego z zagranicy.

Powyższe, zgodnie z przepisami ustawy Prawo energetyczne, uwzględniane jest przez Prezesa URE w trakcie procedowania wniosku o udzielenie koncesji na obrót gazem ziemnym z zagranicą. Obostrzenia brzmiały następująco: „§ 1 1. Maksymalny udział gazu importowanego z jednego kraju pochodzenia, w stosunku do całkowitej wielkości gazu importowanego w danym roku, nie może być wyższy niż: 1) 88% – w latach 2001–2002; 2) 78% – w latach 2003–2004; 3) 72% – w latach 2005–2009; 4) 70% – w latach 2010–2014; 5) 59% – w latach 2015–2018; 6) 49% – w latach 2019–2020”.

Realizacja tych założeń w praktyce była jednak utrudniona, ponieważ w tamtym czasie Polska nie posiadała odpowiedniej infrastruktury do sprowadzania gazu z innych źródeł. Brak terminala LNG, niewystarczające połączenia międzysystemowe oraz długo-terminowe kontrakty na dostawy gazu z Rosji sprawiały, że rzeczywista dywersyfikacja była trudna do osiągnięcia.

Sytuacja zmieniła się dzięki nowym inwestycjom infrastrukturalnym, takim jak terminal LNG w Świnoujściu, które umożliwiły import gazu skroplonego z różnych krajów, oraz planowana realizacja gazociągu *Baltic Pipe*, który miał połączyć Polskę z norweskimi złożami gazu. Zaowocowało to nowym rozporządzeniem z dnia 24 kwietnia 2017 r., które zostało wprowadzone w celu podjęcia realnych działań skutkujących uniezależnieniem od rosyjskiego gazu. Nowe regulacje przewidywały bardziej rygorystyczne ograniczenia dotyczące udziału importu z jednego kierunku, tj. 70% – w latach 2017–2022 oraz 33% – w latach 2023–2026.

Podsumowując, oba rozporządzenia miały ten sam cel, jednak różniły się możliwościami realizacji. Regulacje z 2000 r. miały charakter bardziej teoretyczny, ponieważ w tamtym czasie brakowało narzędzi do faktycznej dywersyfikacji. Z kolei rozporządzenie z 2017 r. wprowadzało bardziej realistyczny harmonogram ograniczania importu z jednego kierunku, ponieważ Polska posiadała niezbędną infrastrukturę do realizacji tego celu. Dzięki tym zmianom możliwe stało się stopniowe uniezależnianie kraju od dostaw ze wschodu i zwiększenie bezpieczeństwa energetycznego właśnie poprzez dywersyfikację źródeł paliw gazowych.

Podsumowanie

Przeprowadzona analiza i ocena skuteczności rozwiązań prawnych dotyczących dywersyfikacji dostaw paliw gazowych w prawodawstwie krajowym i unijnym wykazała, że system prawny w tym zakresie przeszedł dynamiczną ewolucję – od deklaracyjnych zapisów po precyzyjne i wymierne mechanizmy regulacyjne, które z biegiem lat stawały się coraz bardziej restrykcyjne.

Na poziomie unijnym, skuteczność przyjętych aktów prawnych była widoczna przede wszystkim w uporządkowaniu i ujednoliceniu zasad funkcjonowania rynku gazu oraz w wymuszeniu budowy infrastruktury umożliwiającej fizyczną dywersyfikację dostaw. Najnowsze akty: pakiet gazowo-wodorowy 2024 oraz działania w ramach *REPowerEU* w sposób wyraźny przyczyniły się do zmniejszenia zależności od dominującego dostawcy i promowania alternatywnych źródeł dostaw. Skuteczność tych regulacji

widoczna jest w wymiernych efektach: wzroście udziału LNG, rozbudowie infrastruktury gazowej i wodorowej oraz nowych kierunkach dostaw do UE.

Na gruncie krajowym kluczowe znaczenie miały ustawa Prawo energetyczne, rozporządzenia dywersyfikacyjne z 2000 r. i z 2017 r. oraz PEP2040. Ich skuteczność początkowo była ograniczona, głównie z uwagi na brak odpowiedniego zaplecza infrastrukturalnego i dominujące kontrakty długoterminowe. Dopiero wdrożenie terminalu LNG w Świnoujściu, uruchomienie gazociągu *Baltic Pipe* oraz rozbudowa połączeń transgranicznych pozwoliły na realną realizację założeń prawnych.

Ocena obowiązujących regulacji prawnych pozwala stwierdzić, że ich założenia i mechanizmy, zarówno w wymiarze strategicznym, jak i operacyjnym, zostały w większości zrealizowane. Szczególnie widoczny jest efekt synergii między prawodawstwem unijnym a krajowym, gdzie dostosowywanie przepisów do dynamicznych uwarunkowań geopolitycznych i rynkowych zwiększyło bezpieczeństwo energetyczne Polski. Należy jednak podkreślić, że pełna efektywność dywersyfikacji wymaga dalszego rozwoju infrastruktury oraz sukcesywnego zwiększania udziału gazów zdekarbonizowanych i wodoru w miksie energetycznym.

Podsumowując, obecne przepisy i strategie tworzą solidne fundamenty dla dalszej dywersyfikacji i uniezależniania się od wąskich kierunków dostaw paliw gazowych, co jest szczególnie istotne w kontekście aktualnych wyzwań geopolitycznych i klimatycznych.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Dziewulska A., Krogulec E. (red.), *Bezpieczeństwo energetyczne Polski – uwarunkowania, zasoby, perspektywy*, Warszawa 2024.
- European Commission, *Energy Union package: a framework strategy for a resilient energy Union with a forward-looking climate change policy*, COM (2015) 80 final.
- European Commission, *EU energy security strategy*, COM (2014) 330 final.
- Garlicki L., Zubik M. (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2016.
- International Energy Agency, *Energy security report*, 2023.
- Ministerstwo Klimatu i Środowiska, *Polityka energetyczna Polski do 2040 r. (PEP2040)*, Warszawa 2021.
- Rada Ministrów, *Strategia bezpieczeństwa energetycznego Rzeczypospolitej Polskiej*, Warszawa 2021.
- Ruszel M., Podmiotko S. (red.), *Bezpieczeństwo energetyczne Polski i Europy. Uwarunkowania – wyzwania – innowacje*, Rzeszów 2019.
- United Nations, *The sustainable development goals report*, 2022.

Akty prawne

- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/73/WE z dnia 13 lipca 2009 r. dotycząca wspólnych zasad rynku wewnętrznego gazu ziemnego. Była elementem tzw. trzeciego pakietu energetycznego (Dz.U. z 2009 r., L 211).
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1788 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie wspólnych zasad rynków wewnętrznych gazu odnawialnego, gazu ziemnego i wodoru, zmieniająca dyrektywę (UE) 2023/1791 i uchylająca dyrektywę 2009/73/WE (Dz.U. UE z 2024 r. L 1788).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 347/2013 z dnia 17 kwietnia 2013 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej, uchylające decyzję nr 1364/2006/WE oraz zmieniające rozporządzenia (WE) nr 713/2009, (WE) nr 714/2009 i (WE) nr 715/2009 (Dz.U. z 2013 r., L 115.39).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1938 z dnia 25 października 2017 r. dotyczące środków zapewniających bezpieczeństwo dostaw gazu ziemnego i uchylające rozporządzenie (UE) nr 994/2010 (Dz.U. z 2017 r., L 280.1).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/1032 z dnia 29 czerwca 2022 r. w sprawie zmiany rozporządzeń (UE) 2017/1938 i (WE) nr 715/2009 w odniesieniu do magazynowania gazu (Dz.U. z 2022 r., L 173.17).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2022/869 z dnia 30 maja 2022 r. w sprawie wytycznych dotyczących transeuropejskiej infrastruktury energetycznej, zmiany rozporządzeń (WE) nr 715/2009, (UE) 2019/942 i (UE) 2019/943 oraz dyrektyw 2009/73/WE i (UE) 2019/944 oraz uchylenia rozporządzenia (UE) nr 347/2013 (Dz.U. z 2022 r., L 152.45).
- Rozporządzenie Rady (UE) 2022/1369 z dnia 5 sierpnia 2022 r. w sprawie skoordynowanych środków zmniejszających zapotrzebowanie na gaz (Dz.U. UE z 2022 r., L 206).
- Rozporządzenie Rady (UE) 2022/1854 z dnia 6 października 2022 r. w sprawie interwencji w sytuacji nadzwyczajnej w celu rozwiązania problemu wysokich cen energii (Dz.U. UE z 2022 r., L 261).
- Rozporządzenie Rady (UE) 2022/2576 z dnia 19 grudnia 2022 r. w sprawie zwiększenia solidarności dzięki lepszemu koordynacji zakupów gazu, wiarygodnym poziomom odniesienia cen i transgranicznej wymianie gazu (Dz.U. UE z 2022 r., L 335).
- Rozporządzenie Rady (UE) 2022/2578 z dnia 22 grudnia 2022 r. w sprawie ustanowienia mechanizmu korekty rynku w celu ochrony obywateli Unii i gospodarki przed nadmiernie wysokimi cenami (Dz.U. UE z 2022 r., L 334.45).
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2024/1789 z dnia 13 czerwca 2024 r. w sprawie rynków wewnętrznych gazu odnawialnego, gazu ziemnego i wodoru, zmiany rozporządzeń (UE) nr 1227/2011, (UE) 2017/1938, (UE) 2019/942 i (UE) 2022/869 oraz decyzji (UE) 2017/684, a także uchylenia rozporządzenia (WE) nr 715/2009 (Dz.U. UE z 2024 r., L 1789).
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (t.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 266 z późn. zm.).

Orzecznictwo

Wyrok SN z 25 maja 2022 r., sygn. akt I NSKP 6/22, Lex nr 3448134.

Wyrok SN z 9 lutego 2017 r., sygn. akt III SK 65/15.

**Legal framework for the diversification of gas fuels
in polish and EU legislation****Summary**

The diversification of gas fuels is a key element of the energy security of the European Union and Poland, particularly important in the context of geopolitical threats. The aim of the article is to assess the effectiveness of legal solutions concerning the diversification of gas supply in EU and national legislation. The analysis shows that both EU and Polish regulations have significantly developed the legal framework in this area. Through the expansion of infrastructure (including the LNG terminal and Baltic Pipe), the introduction of new regulations (the 2024 gas and hydrogen package), and the integration of national and EU strategies, energy independence and market resilience to crises have been considerably strengthened.

Keywords: diversification, energy security, natural gas, energy law, European Union